

Det behövs kunskap

Unga finlandssvenska hörselnedsattas stödbehov

Praktikforskning i socialt arbete
Statsvetenskapliga fakulteten vid Helsingfors Universitet

Victor Rehn

014033461

Handledare: Ilse Julkunen

Våren 2017

Tiedekunta/Osasto Fakultet/Sektion – Faculty Statsvetenskapliga fakulteten		Laitos/Institution– Department Institutionen för socialvetenskaper	
Tekijä/Författare – Author Victor Rehn			
Työn nimi / Arbetets titel – Title <i>Det behövs kunskap</i> Unga finlandssvenska hörselnedsattas stödbehov			
Oppiaine /Läroämne – Subject Socialt arbete			
Työn laji/Arbetets art – Level Praktikforskning	Aika/Datum – Month and year Mars 2017	Sivumäärä/ Sidoantal – Number of pages 31	
Tiivistelmä/Referat – Abstract Hörselnedsättning är ett vanligt fenomen i dagens samhälle. Det är dock en osynlig funktionsnedsättning som medför utmaningar för individen. Hur ser unga vuxna hörselnedsatta på sina egna stödbehov och hur ser utbudet av stöd ut inom tredje sektorn på finlandssvenskt håll. Praktikforskningen har genomförts med hjälp av en enkät och en gruppintervju som visar att det sociala stödet upplevs som viktigt hos målgruppen. Arbetslivsfrågor är centrala för både aktörer och brukare. Ytterligare medför FN-konventionen för funktionsnedsattas rättigheter krav på nya sätt att tänka för organisationer. Praktikforskningen är gjord i samarbete med Samarbetsförbundet kring funktionshinder r.f. (SAMS).			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords Hörselnedsättning, socialt stöd, unga vuxna, metodkombination, tredje sektorn, FN-konventionen för funktionsnedsattas rättigheter, arbetsliv, brukarperspektiv			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited -			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information -			

Innehållsförteckning

1 Inledning	4
1.1 Forskningsfrågor och syfte	5
2 Praktikforskning och arbetsmiljön	6
2.1 SAMS	6
2.2 Svenska Hörsselförbundet.....	7
3 Tidigare forskning & centrala begrepp	7
3.1 Socialt stöd	8
3.2 Hörseln som funktionsnedsättning	9
3.3 Hörselnedsättning i forskning.....	10
4 Metod	11
4.1 Enkätstudie	12
4.2 Intervju	13
4.3 Etik	13
5 Analys	14
5.1 Enkätsvaren	14
5.1.1 Målgruppen.....	15
5.1.2 Målgruppen om Svenska Hörsselförbundet	16
5.2 Gruppintervjun	18
6 Diskussion	20
6.1 Avslutande tankar.....	22
Källor	24
Bilagor	27
Bilaga 1: Enkäten.....	27
Bilaga 2: Enkätbrev.....	29
Bilaga 3: Intervjuguide	30

1 Inledning

Den finskspråkiga organisationen för hörselnedsatta Kuuloliitto uppskattar att ca 750 000 finländare har en hörselnedsättning i någon form samt att speciellt bland unga finns risker för att hörselnedsättningar ökar (Kuuloliitto 2017).

Även internationellt är hörselnedsättning en vanligt förekommande funktionsnedsättning. Nordiska Rådet (2016) gick ut med en rekommendation till de Nordiska regeringarna gällande hörselvårdens upplägg och uppmärksammade de växande behoven. Världshälsoorganisationen (WHO 2017) anser att hörselnedsättning är en av de vanligaste funktionsnedsättningarna i västvärlden. (Nordiska Rådet 2016; WHO 2017.)

Hörselnedsättning är ingen ovanlig funktionsnedsättning men den är en osynlig funktionsnedsättning. Med en osynlig funktionsnedsättning avses en sådan nedsättning som inte alltid är omedelbar uppenbar. Det är förståeligt att en ökad medvetenhet och förståelse hos samhället ligger högt på våra nationella hörselorganisationers agenda. Både hos Kuuloliitto och dess finlandssvenska motsvarighet Svenska Hörsselförbundet r.f. (Kuuloliitto 2017; Svenska Hörsselförbundet 2017.)

En hörselnedsättning kan innebära stora utmaningar för individen främst genom den nedsatta förmågan att kommunicera med andra individer. Oförmåga att kommunicera med sin omgivning kan leda till att individen blir åsidosatt och hamnar i periferin med frustration, ensamhet och isolation som följd. (Danermark 2005; WHO 2017.)

Hörselnedsättning är inte bundet till en viss åldersgrupp utan återfinns hos alla åldersgrupper i befolkningen. Den åldrande befolkningen i Norden och åldersrelaterade hörselnedsättningar är faktorer som gör att hörselnedsättning är allt mer aktuellt. (Nordiska Rådet 2016; Kuuloliitto 2017.) I denna studie är det dock åldersgruppen unga vuxna som är av intresse.

Saarinen (2013) lyfter fram normaliseringen av funktionshindrade som påbörjades i Finland på 1970-talet. Där eftersträvades att funktionshindrade skall kunna leva som alla utan funktionshinder.

Hos finlandssvenska unga vuxna med hörselnedsättning, dit jag själv hör, känner jag igen fenomenet, vi vill smälta in och vara som alla andra. Fast vi inte är det. Jag tror att här finns en röst att höra. Eller snarare, efter alla år med kamratliga diskussioner i olika miljöer med andra unga hörselnedsatta så vet jag att det finns åsikter och behov. Under min tid som studerande har jag sett en avsaknad av forskning inom ämnet jämfört med andra områden. Denna studie kan ses som en strävan till att berika forskningen inom hörselnedsättning samt belysa dagens situation för både brukare och aktörer.

1.1 Forskningsfrågor och syfte

I denna praktikforskning har jag valt att fokusera på de finlandssvenska unga vuxna med hörselnedsättning, med unga vuxna avser jag personer i åldern 18-30 år. Att hörselnedsättning är ett vanligt förekommande fenomen är konstaterat, det jag undersöker är hur de finlandssvenska hörselnedsatta unga vuxna själva ser på sin situation och vilka stödbehov upplever de att är viktiga för dem. Fortsättningsvis undersöker jag hur utbudet av stöd för unga vuxna med hörselnedsättning ser ut på finlandssvenskt håll, jag har valt att avgränsa mig till tredje sektorns verksamhet.

Forskningsfrågorna blir således:

- 1) *Hur ser finlandssvenska unga hörselnedsatta i åldern 18–30 på sina egna stödbehov?*
- 2) *Hurdant är utbudet på finlandssvenskt håll av stöd för unga vuxna med hörselnedsättning?*

Den första frågan ämnar jag undersöka genom en enkätstudie bland målgruppen för att sedan följa upp det med en intervju med Svenska Hörselförbundet r.f. för att belysa utbudet av tredje sektorns tjänster för unga vuxna hörselnedsatta i Svenskfinland. Intervjufrågorna har sin grund i det som framkommer ur enkätsvaren från målgruppen. Det är således en metodkombination som utnyttjas, med både kvantitativa och kvalitativa data.

Jag följer linjerna för en materialbaserad innehållsanalys för att analysera data som insamlats med speciellt fokus på att det som kommer fram i datainsamlingen styr vad forskningen inriktar sig på (Tuomi & Sarajarvi 2009).

2 Praktikforskning och arbetsmiljön

Praktikforskning blir ett allt mer betydelsefullt sätt att forska inom och utveckla socialt arbete. Praktikforskning tilldelas några typiska drag av Satka et al (2005). Flera aktörer skall få nytta av forskningsprojektet, alla som deltar i projektet skall också få delta i utvecklingen av projektet. Speciellt viktigt för praktikforskning är att ta upp marginaliserade gruppers röster och lyfta fram de som har svårt att få sina röster hörda. Praktikforskningen ger en ny dimension av kunskapsproducering inom socialt arbete vilket möjliggör försök att utveckla arbetsplatserna (Satka et al 2005.)

2.1 SAMS

Min praktikforskning sker i samarbete med Samarbetsförbundet kring funktionshinder r.f. (SAMS) som arbetar för de finlandssvenska riksomfattande funktionshinderorganisationerna. Till SAMS medlemmar hör Förbundet De Utvecklingsstördas Vål r.f., Psykosociala förbundet r.f., Svenska hörsselförbundet r.f., Förbundet Finlands Svenska Synskadade r.f. och Finlands Svenska Handikappförbund r.f. (SAMS 2016.) SAMS har således ett brett nätverk bland de finlandssvenska funktionshinderorganisationerna samtidigt som de för en dialog med olika aktörer inom branschen. Inom min praktikforskning är det då Svenska hörsselförbundet r.f. och dess unga vuxna medlemmar som är av intresse.

Jag valde att göra min praktikforskning för SAMS och inte direkt för Svenska Hörsselförbundet r.f. för att jag har ett flertal olika roller inom Svenska Hörsselförbundet r.f. och min roll som forskare kunde bli oklar. Det finns även den möjligheten att delar av denna studie speglar andra målgruppers behov och kan vara givande för de övriga medlemmarna i SAMS. Därmed är SAMS ett, för mig, tacksamt val att forska för då jag kan hålla isär mina roller och har en stark

kanal att dela praktikforskningen genom. Jag hoppas att även andra än hörselnedsatta finner den användbar.

SAMS syfte är att arbeta för en ökad jämlikhet i samhället och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning samt deras närstående inom den svenskspråkiga befolkningen. Det sker genom verksamhet som möjlighet till juridiskt ombud, stödpersonsverksamheten fyra betydelsefulla timmar (4BT), projektet Minoriteter inom Minoriteten (MiM) och genom årlig bidragsutdelning. (SAMS 2016). Ytterligare samlar och sprider SAMS information och samarbetar med flera partners inom den sociala sektorn utöver medlemsförbunden.

SAMS är genom sitt breda och aktiva deltagande inom det finlandssvenska handikappområdet en bra grundplattform att genomföra studier inom området och kartlägga verksamhetsmål eller målgruppers behov.

2.2 Svenska Hörselförbundet

Svenska hörselförbundet r.f. grundades genom en sammanslutning av lokalföreningar för finlandssvenska hörselnedsatta. Förbundet arbetar med lokalföreningarna som grund för verksamheten, det fungerar som en länk emellan lokalföreningarna som idag är nio till antalet. Utöver det arbetar förbundet för finlandssvenska hörselnedsattas intressen och strävar till att uppmärksamma allmänheten och myndigheter på hörselnedsattas behov. (Svenska Hörselförbundet 2017.)

Svenska Hörselförbundet är en central mittpunkt för de svenskspråkiga lokalföreningarna för hörselnedsatta i Finland som är medlemmar i förbundet. Därmed är organisationen en aktuell källa till kunskap för min praktikforskning och förbundets anställda är troligen givande som intervjuinformanter.

3 Tidigare forskning & centrala begrepp

I detta kapitel vidareutvecklas och definieras några centrala begrepp för praktikforskningen för att sedan gå vidare in på metodiken.

I materialet visade sig sociala kontakter vara värdefulla för målgruppen och yrkeslivs relaterade frågor som både enkäten och gruppintervjun lyfte fram. Därmed blev det tydligt att en klargörning av vad socialt stöd egentligen är var på sin plats. Även vad en hörselnedsättning innebär är relevant men jag har inte gått in på juridiska frågor och rättigheter i arbetslivet trots att det berördes i materialet för att behålla fokus på det största behovet, socialt stöd. Slutligen har jag kort tittat på hörselnedsättningen inom forskningen. Ursprungstanken var att försöka jämföra resultat med andra funktionsnedsättningsgrupper i Svenskfinland men jag har istället valt att fokusera på framtiden och möjligheter för målgruppen samt aktörer i slutdiskussionen.

Det är en fundamental mänsklig drift att höra hemma någonstans och med någon. Oavsett om det är frågan om påhittade eller verkligare relationer ger skapandet av dem positiva känslor och mistande av relationer ger negativa känslor. (Baumeister & Leary 1995.)

Med en hörselnedsättning innebär det att individen har svårare att skapa relationer då kommunikationsförmågan är nedsatt (Danermark 2005). Hörselnedsatta är liksom alla andra i behov av att höra hemma med någon och i och med sin nedsättning kan det medföra utmaningar att hitta denna någon. I enkäten framkom det att socialt stöd upplevdes som det mest betydande stödet. Under praktikforskningen har jag inte tagit fasta på hur målgruppens sociala nätverk ser ut men avgränsar mig enligt definitionen på socialt stöd i nästa kapitel.

3.1 Socialt stöd

Socialt stöd är ett mångdimensionellt begrepp som kan indelas i två huvudkategorier, funktionellt och strukturellt stöd. Det funktionella stödet genom ett socialt nätverk innebär vad personer i nätverket gör för varandra, hurdant stöd och hurdana resurser individen uppfattar att den får från nätverket. Det strukturella stödet är hur nätverket är uppbyggt, hur många personer ingår i nätverket, känner de varandra och hur ofta individen interagerar med nätverket. (Lepore 2012; Holt-Lunstad & Uchino i Glanz et al 2015, 183–184.)

I denna forskning är det främst det funktionella stödet ett socialt nätverk erbjuder som är av intresse. I nätverket kan ingå vänner och familj, personer individen är i kontakt med i sitt dagliga liv samt organisationer som Svenska Hörsselförbundet.

Thoits (2011) lyfter fram att socialt stöd har en direkt och positiv inverkan på den psykiska hälsan och betonar betydelsen av det upplevda emotionella stödet. Särskilt bland unga med en lindrig psykisk ohälsa har förtidspensioneringarna ökat i Norden (Hultqvist 2015).

Socialt stöd är således i denna forskning det sociala nätverk som individen hör till och som erbjuder stöd i olika former samt ger individen möjlighet till välmående. Ett fungerande socialt nätverk är av speciellt stor betydelse för en hörselnedsatt person som har en nedsatt förmåga att kommunicera och kan behöva stödet från omgivningen för att underlätta sin situation. Vilket även poängterades i svaren till enkätens öppna frågor; personer som förstår vad hörselnedsättningen innebär är viktiga för målgruppen.

3.2 Hörseln som funktionsnedsättning

En hörselnedsättning kan ha flera olika orsaker enligt Svenska Hörsselförbundets infobroschyr (2011) som vidare listar möjliga orsaker som följande: tinnitus, méniéres-sjukdom, otoskleros, åldersbetingad, hyperacusis, fysisk skada, läkemedel, medfödd samt bullerskada.

Kuuloliitto (2017) konstaterar på ett allmänt plan att begreppet hörselnedsatt inkluderar alla personer med en hörselnedsättning, från en mycket lindrig till dövhet. Ur en social synvinkel syftar begreppet nedsatt hörsel på personer som kan del vis höra tal och kommunicera med stöd av hörapparater och läppavläsning, de flesta hörselnedsatta som deltar i den allmänna utbildningen hör till denna grupp (ibid.).

Bland målgruppen unga vuxna med hörselnedsättning har de flesta en medfödd hörselnedsättning av varierande grad och har gått i en vanlig grundskola. De kommunicerar främst genom talat språk med tecken som stöd och läppavläsning som stöd utöver de tekniska hjälpmedlen.

Ett vanligt tekniskt hjälpmedel förutom hörapparaten är t.ex. FM-systemet som är ett trådlöst system där det finns en eller flera mikrofoner som skickar det som sägs rakt in till hörapparaten och underlättar uppfattningen av tal i bullriga miljöer och på längre avstånd (Phonak 2010).

Hörselnedsättning är en osynlig funktionsnedsättning trots de tekniska hjälpmedlen som finns med i bilden. Med en osynlig funktionsnedsättning avses en sådan nedsättning som inte alltid är omedelbar uppenbar för en utomstående person. En informant från Svenska Hörsselförbundet lyfter här upp vikten av att personerna själva kan stå för sin sak, organisationen arbetar för ökad synlighet men med en osynlig nedsättning är individens initiativ viktigt.

3.3 Hörselnedsättning i forskning

Att hitta studier som berör unga vuxna med hörselnedsättning i Finland har visat sig vara utmanade, något som noterades i diskussioner med handledaren från SAMS. Även Hietala & Lavikainen (2008) konstaterar det samma och framför att många utmaningar för hörselnedsatta därmed blir ouppmärksammade. Forskningen som finns är främst koncentrerad runt grupperna barn i tidig skolålder och äldre vid pensionsstrecket.

Niemelä (2007) har undersökt vad funktionshindrade och döva, i åldern 17–34 år, har för drivkrafter i samband med studier och arbetsliv. Undersökningen visar att stark självkänsla, medvetenhet om egna behov och rättigheter samt sociala kontakter hör till viktiga personliga resurser för ett problemfritt studerande för målgruppen. Dock är personliga resurser inte tillräckliga om de sociala och ekonomiska strukturerna inte stöder slutmålet (Niemelä 2007, 66).

Kunskap om sina egna behov och rättigheter är viktiga dimensioner utöver det rent sociala stödet för hörselnedsatta, vilket även betonades av informanterna från intervjun med Svenska Hörsselförbundet. Även om det inte syntes lika tydligt i enkäten är arbetslivsfrågor nästa stora område efter socialt stöd som målgruppen upplever att de behöver stöd inom.

Hörselnedsättningen är en osynlig nedsättning och det medför inte bara utmaningar för individen utan också för samhället. Speciellt gällande förtidspensioneringar kan hörselnedsättningen vara en betydande faktor fastän individerna själva inte ser det så (Christensen 2006, 41). Vidare diskuterar Christensen att statliga instanser bör vara lyhörda för följderna av hörselnedsättning samt att hörselnedsatta själva bör acceptera följderna av sin nedsatta hörsel och inte förminska dem (ibid.).

Även om Christensens undersökning gjordes med målgruppen 50–64 åriga danskar är denna andra dimension av hörselnedsättningens osynlighet värd att notera. När de hörselnedsatta förminskar betydelsen av sin hörselnedsättning får myndigheter en snedvriden bild av vilka orsakerna kan vara till t.ex. förtidspensioneringar bland äldre eller psykiskt illamående bland unga.

Det är viktigt för hörselnedsatta att våga acceptera följderna av och de begränsningar funktionsnedsättningen medför. Det stöd som fås genom de sociala nätverken kan vara ovärderligt för nyblivna såväl som unga hörselnedsatta för att de ska kunna handskas med de utmaningar nedsättningen medför.

Funktionsnedsättningsforskningen på finlandssvenskt håll är inte riklig och mentala funktionsnedsättningar tar upp en stor del av det som finns. Därför har jag öppnat upp det lite och använt material från övriga Norden i praktikforskningen.

4 Metod

Data har samlats in genom en enkätstudie, online via Google Forms, riktad till målgruppen och en gruppintervju med aktören Svenska Hörsselförbundet r.f. Enkätsvaren har använts som grund för intervjufrågorna då jag eftersträvade att intervjun skall beröra, för målgruppen, relevanta teman.

Processen i en kvalitativ innehållsanalys inleds med att forskaren bestämmer vad i materialet som är intressant och aktuellt för studien, sedan sker en

genomgång av materialet och de aktuella delarna märks ut och det övriga faller bort. Data delas sedan in i teman och slutligen gör forskaren en sammanfattning av data. (Tuomi & Sarajärvi 2009; Denscombe 2010.) Här har jag försökt överlåta till målgruppen att bestämma vad som är relevant för dem och byggt vidare på det. I den avslutande diskussionen lyfter jag upp de teman som uppkommit under processen.

Enkätdata är främst kvantitativt men kan kombineras med en kvalitativ innehållsanalys då data från enkäten utgör grunder för gruppintervjun med Svenska Hörselförbundet. Jag utnyttjar således en metodkombination enligt Denscombe (2010) då jag använder både kvantitativa och kvalitativa data. Övriga typiska drag för metodkombination är fokus på kopplingen mellan tillvägagångssätt samt betoning på praktiska tillvägagångssätt för att lösa forskningsproblem (ibid.).

Kopplingen mellan enkäten och gruppintervjun återfinns i att målgruppens behov är det som räknas. Utan att veta målgruppens behov kan det bli fel vinkel i intervjufrågorna. Därför har jag utnyttjat enkätsvaren som grund för intervjufrågorna, vilket även informanterna i intervjun upplevde som en bra sak. Det kan även konstateras att svaren på forskningsfrågorna är det som jag själv upplevt som en viktig kugge i denna praktikforskning och har därför utnyttjat metodkombination för att försöka uppnå ett resultat som hör båda sidorna.

4.1 Enkätstudie

Praktikforskningen inleddes med en enkät (Bilaga 1) som riktade sig till unga finlandssvenska vuxna i åldern 18-30 år. Enkäten skapades i Google Forms och skickades ut i en privat grupp för målgruppen på Facebook med 44 medlemmar och fick totalt tretton svar. Vilket jag bedömer är tillräckligt då målgruppen är liten och utspridd runt om i Finland och ett bortfall är att vänta vid användningen av enkätstudier. Användning av enkätstudie gav mig möjlighet att nå flera regioner än bara Nyland inom tidsramen för forskningsprocessen.

Denscombe (2010) konstaterar att det inte är någon större skillnad på webb-baserade och pappersbaserade enkäter, båda är lika tillförlitliga. Att utnyttja internet är ett tidsmässigt effektivt alternativ för mig. Urvalsramen är också

tydlig då det är frågan om en privat Facebook-grupp vars medlemmar består av forskningens målgrupp.

Då jag presenterade enkäten som grunden för intervjufrågorna mottogs det positivt av Svenska Hörsselförbundet och intresset för resultaten var stort trots att svarsfrekvensen var låg i enkäten.

4.2 Intervju

Intervjun med Svenska Hörsselförbundet r.f. var ursprungligen planerad som en vanlig forskningsintervju med en respondent men intresset för deltagande var större än väntat så det blev en gruppintervju med fyra respondenter med kort varsel. Alla respondenter arbetar för förbundet i olika positioner. Intervjuguiden (Bilaga 3) förblev oförändrad trots flera informanter. Jag kontaktade förbundet per telefon och beskrev intervjuupplägget muntligt så jag skickade inte ut något informationsbrev om intervjun.

Kvale & Brinkmann (2014, 202) lyfter fram att det är viktigt att en kvalitativ intervju kan få utrymme för spontanitet, att den inte är för välplanerad. Inom ramarna för spontanitet och flera diskussionsmöjligheter var den plötsliga omställningen till gruppintervju välkommen. Jag tror vi berörde områden som annars kanske förblivit orörda och fler respondenter gav intervjun ett mervärde.

4.3 Etik

Finlandssvenska hörselnedsatta är en minoritet i minoriteten, cirklarna blir ännu snävare då det gäller endast en viss åldersgrupp. Anonymitet i så små kretsar har jag upplevt som utmanande. Användningen av en enkät online möjliggjorde att jag kunde kringgå att göra det övertydligt vem som svarat, vilket hade lätt varit fallet om jag gjort enskilda intervjuer med målgruppen.

Genom att jag utnyttjade Facebook-gruppen som medium för utskickandet av enkäten har jag medvetet uteslutit de hörselnedsatta unga som inte är med i just den gruppen. Inom tidsramarna för praktikforskningen var det ändå en lämplig lösning. Dock kan det ha effekten att de som svarat på enkäten hör till de aktiva inom målgruppen och medför det faktum att allas röst inte fått möjligheten att bli hörd.

När det gäller gruppintervjun med Svenska Hörsselförbundet har jag valt att inte försöka göra organisationen anonym, det finns inte tillräckligt med alternativ för att det skall vara möjligt att dölja organisationen bakom anonymitet. Däremot strävar jag till att informanterna som deltagit i intervjun skall vara anonyma. Gruppintervjun berörde inte några känsliga eller hemliga saker som måste tas i speciellt beaktande utan var ganska avslappnad till sin karaktär, vilket kan bero på min egen relation till förbundet som går en tid tillbaka och intervjufrågornas relativt allmänna uppbyggnad.

Min egen hörselnedsättning och min relation till forskningsområdet har figurerat i mina tankar kring etiken. Jag har strävat till att inte ha alltför kraftiga förutfattade meningar om vad som kan komma upp under datainsamlingen. Det har varit utmanande, speciellt i början, men enkäten erbjöd mig ett bra sätt att låta målgruppen tala för sig. Genom att bygga från enkätsvaren upplever jag att har gjort så gott jag kan för att undvika att jag talar för målgruppen.

5 Analys

Här presenteras resultaten från insamlingsmetoderna, enkäten och intervjun, för att sedan diskuteras närmare i kapitel 6.

5.1 Enkätsvaren

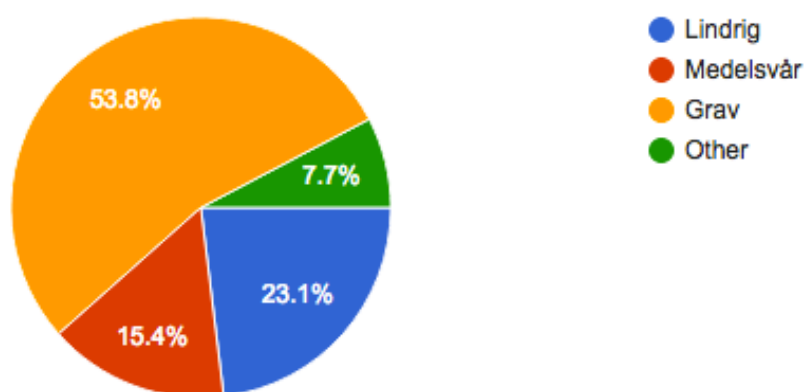
Totalt svarade tretton personer på enkäten, flervalfrågorna har en nära hundra procentig svarsprocent medan de öppna frågorna har en svarsprocent på ca 50 %. På vissa frågor är det möjligt att välja flera alternativ så om svaren läggs på hög kan resultatet därmed bli större än tretton. Jag går inte igenom svaren enligt den numrerade ordningen på frågan, utan sätter in svaren som så att först går jag igenom de svar som berör respondenterna själva och sedan de svar som är relaterade till Svenska Hörsselförbundet. Graferna som används nedan är automatiskt skapade av Google Forms som jag använde som enkätbotten.

5.1.1 Målgruppen

Svarande fördelade sig relativt jämnt könsmässigt med sex män (46,2 %), sex kvinnor (46,2 %) och ett svar (7,7 %) annan. Åldersfördelningen är 61,5 % i åldern 18–24 och 38,5 % i åldern 25–29. 77 % av de svarande är från Nyland eller Österbotten med några från övriga håll i Finland.

Respondenterna fördelade sig enligt hörselnedsättning som nedan:

4 Hörselnedsättning (13 responses)

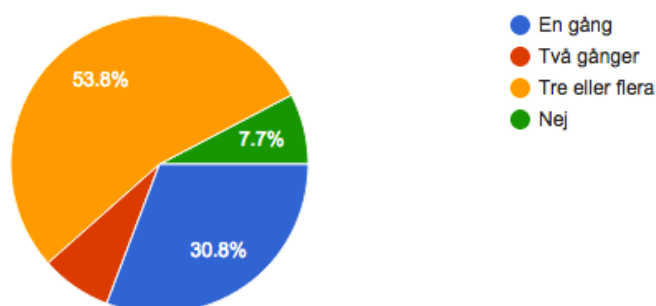

(Bild 1, egen)

En svarande hade inte deltagit i verksamhet som ordnats för hörselnedsatta det gångna året 2016 och hade som orsak "har inte haft möjlighet att komma". De övriga fördelade sig enligt nästa sida:

8 Har du deltagit i verksamhet som ordnats för hörselskadade det senaste året?

(13 responses)

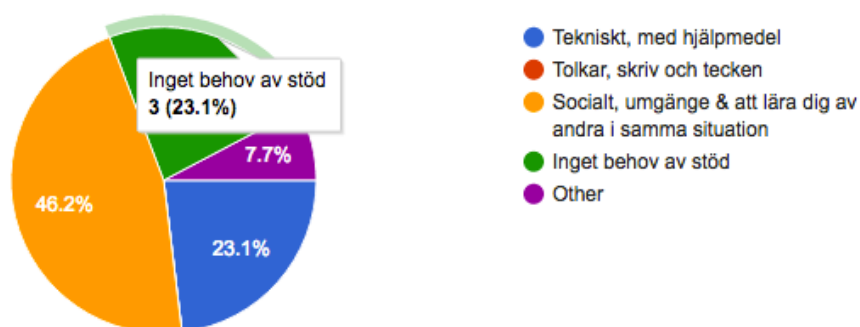

(Bild 2, egen)

Som orsak varför de deltagit i verksamheten är "för gemenskapens skull" (tio svar) och "för att jag mår bra av det/det gör mig starkare som person" (åtta svar) de vanligaste orsakerna. Nio svarande beskriver den verksamhet de deltagit i som "social", fyra som "yrkesrelaterad" och en som "rehabiliterande".

Respondenterna upplevde sitt eget stödbehov enligt nedan:

17 Hurdant stöd har du mest behov av? (13 responses)

(Bild 3, egen)

Nästan hälften upplever att socialt stöd är det viktiga, intressant är att tre upplever att de inte har några stödbehov alls.

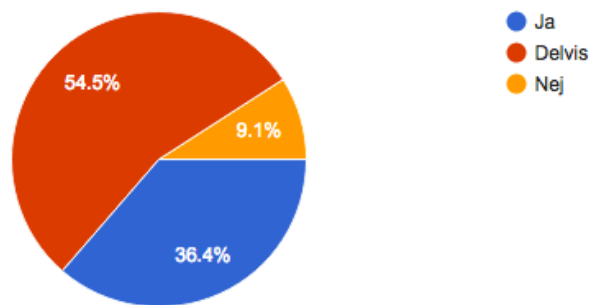
På den öppna frågan 18 där respondenterna ombads tänka på sitt sociala nätverk som stöd inkom det sex svar. En nämnde familjen, tre sina vänner, en sina hörselskadade vänner som "ovärderliga, vi förstår varandra på ett speciellt sätt" och slutligen en som tog upp vikten av att andra känner till hörselnedsättningen och vet hur man skall hantera det.

Vänner som känner till din hörselnedsättning sedan tidigare är mycket viktiga för mig också. Att umgås med dem är lättare då de tenderar att ha större tålamod och humor för missförstånd än nya bekantskaper. Humor är ett värdefullt verktyg för att hantera pinsamma situationer som uppstått på grund av hörselnedsättningen. En internationell bekant konstaterade att: "The worst jokes about disabilities are probably made by the disabled themselves".

5.1.2 Målgruppen om Svenska Hörsselförbundet

Nio av tretton svarande känner till Svenska Hörsselförbundet r.f. och tre har deltagit i förbundets verksamhet det senaste året, en svarande kände inte till Svenska Hörsselförbundet. Fem är medlemmar i lokalföreningar.

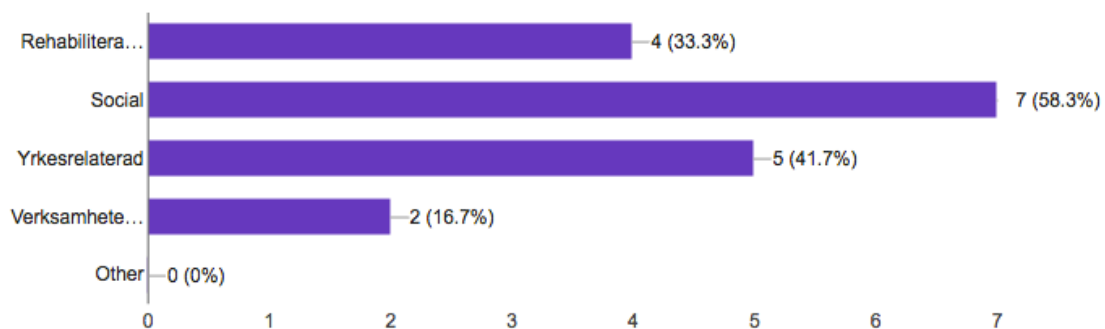
13 Upplever du att SH ordnar tillräckligt med verksamhet för dig? (11 responses)

(Bild 4, egen)

En klar majoritet av de tillfrågade anser att förbundets verksamhet är tillräcklig eller delvis tillräcklig för dem. Vidare uttryckte respondenterna behov för mera verksamhet enligt nedan:

14 Hurdan verksamhet vill du se mera av? (12 responses)

Där de ofullständiga orden är: "Rehabiliterande" samt "Verksamheten är tillräcklig".

Fem respondenter svarade på den öppna frågan vad de tycker förbundet och lokalföreningarna borde satsa på. "Gemenskap och information" på olika sätt summerar de fem svaren i ett svar. Även teknisk information och möjlighet att prova hjälpmedel nämndes och stöd till barn och unga i skolålder "då hörseln nog ger lite utmaningar".

På den öppna frågan om de upplever att förbundets verksamhet är viktig svarade sju respondenter. Alla svaren är i stil med "Socialt stöd är mycket viktigt" och "Ja, de behövs."

Överlag i enkätsvaren har socialt stöd varit det stora området som upplevts viktigt, med arbetslivsfrågor som följande. Förbundets verksamhet ses som mycket värdefull trots att få faktiskt hade deltagit i den. Jag tänker själv på förbundet som en viktig punkt att samlas runt, genom den organisationen och dess lokalföreningar kan hörselnedsatta hålla kontakten med varandra och aktivera sig om de vill. De sociala tillfällen jag varit på där hörselnedsatta är i majoritet har varit mycket inkluderande, det är uppfriskande att få umgås med andra som vet och förstår vad nedsättningen innebär.

5.2 Gruppintervjun

Intervjun är öppet strukturerad med tolv huvudfrågor som har potentiella uppföljningsfrågor under sig. Intervjun är inte begränsad till detta utan ytterligare uppföljningar skedde under intervjuförloppet, jag noterade att jag sparade en del uppföljningsfrågor till slutet fastän de berördes tidigare i intervjun. Själva intervjun är 48 minuter 27 sekunder lång och inbegriper fyra informanter plus mig själv och genomfördes på Svenska Hörsselförbundets kontor.

Första frågan gällande hur förbundet arbetar fick också det längsta enskilda svaret som berörde kärnområden för förbundet. Genom att förbundet arbetar för hörselnedsattas intressen tillsammans med sina medlemsföreningar ser de sig själva som en brukar- och intresseorganisation.

"Y: ... därför blir vi ju en på de sätte en brukar och en intresseorganisation. Som vi e i stort sett en som för ärenden vidare, inte bara neråt och uppåt utan så till sidan kan vi säga..."

Förbundet strävar till att föra vidare ärenden till allmänheten för att förebygga okunskap samt till beslutsfattare för att få en förändring till stånd. Utöver intressebevakningen och informationsspridningen kom kurser som arrangeras av förbundet upp samt det internationella samarbetet inklusive utvecklingsprojektet i Bolivia upp som centrala områden för förbundet.

"Y: ... men inte glömma den viktigaste biten då vi pratar om vår organisation som finns för att det är föreningarna som finns..."

Inom medlemsföreningarna är det främst de äldre i pensionsåldern som är aktiva enligt förbundet. Som orsak till det tänker de att gruppen äldre är större och söker sig till miljöer där de kan höra jämfört med yngre som har mycket annat i sitt livsskede och kanske inte hinner eller orkar söka sig till medlemsföreningarna. Ett undantag är medlemsföreningen Hörselskadade i Arbetslivet (HiA) som är väldigt aktiva enligt förbundet. Här hade det kanske funnits möjlighet för en uppföljande intervju med HiA men det var inte möjligt inom tidsramarna för forskningsprocessen.

Under diskussionen om det finns övriga aktörer inom området för hörselnedsatta finlandssvenskar visar det sig att förbundet är ensamt om att se till de vuxna med hörselnedsättnings behov. Vilket de försöker se till genom kursverksamheten. Dock har det visat sig utmanade att få unga vuxna att delta i kurserna, där går tankarna till det faktum att kurserna ordnas sällan och lätt glöms bort bland målgruppen då intervallen blir långa. På frågan hur de når ut till målgruppen konstateras det att det är främst från mun till mun, genom "djungeltrumman", det sker men också via nätet.

"Z: Vi har några aktiva unga som vi använder som kontaktpersoner via facebookgrupper får informationen vidare."

Arbetslivsfrågor och sociala sammankomster, som caféträffar, finns med i planerna för framtiden gällande unga vuxna. Inom arbetslivet anser förbundet att det finns ett behov av kunskap, att veta vad man som hörselnedsatt har rätt att kräva. De poängterar behovet av stöd och råd från personer som upplevt situationen att vara ny i arbetslivet till de som är nya eller på väg in i arbetslivet. Det kan gå så att man kämpar på och bränner ut sig själv som ny.

"Y: ... Istället för att komma o säga att ja kräver det här för att kunna orka med mitt jobb bättre. Så det här att höra av andra för att få dendä styrkan i sig själv o självfötroende."

Det som existerar är frivilliga, av förbundet utbildade, hörselrådgivare som arbetar lokalt med medlemsföreningarna. Men deras utbildning är främst

teknisk och det finns utrymme för att ta in arbetslivsfrågor och en gnutta juridik i den utbildningen för att ge dem möjlighet att stöda sin omgivning på andra sätt än bara tekniskt. En informant konstaterar att i och med att hörselnedsättningen är en osynlig funktionsnedsättning är det mycket fast i individen själv att föra fram sin sak, men att förbundet arbetar för att öka kunskapen och stöda sina medlemmar.

Det som dock genast kom upp i diskussioner om framtiden är de pågående förändringarna, speciellt FN-konventionen diskuterades i ett par omgångar.

”Y: ... Vi lever ju i ett samhälle som håller på och förändrar alla strukturer. Det kommer att innebära mycket förändringar och arbete för oss i många former. De andra är FN-konventionen som ratificerades som kommer att innebära mycke saker vi måste se över och fundera på hur vi ska jobba med den.”

Även om unga vuxna med hörselnedsättning själva såg socialt stöd som det primära behovet gav intervjun med förbundet en sammankoppling från det till arbetslivsfrågor. Det är två stora teman som framkommit i datainsamlingen, socialt stöd och arbetslivsfrågor och de hänger ihop på flera sätt.

6 Diskussion

Genom enkätstudien framkom det att målgruppen unga vuxna med hörselnedsättning ser socialt stöd som det viktigaste stödet för dem. När det resultatet lades som botten för en gruppintervju med aktören Svenska Hörsselförbundet r.f. ledde det till diskussion runt hörselnedsättning i arbetslivet och vilka möjligheter förbundet har att ge målgruppen verktyg och kunskap gällande detta. Speciellt vad du som hörselnedsatt har rätt till på din arbetsplats för att underlätta arbetet upplevdes av förbundet som viktig information att få ut för att förebygga negativa följder som stress och utbrändhet. Då även stöd i arbetslivsfrågor är det nästa efter socialt stöd i upplevd viktighet hos målgruppen blir de stora teman som gäller ”socialt stöd” och ”arbetslivsfrågor”.

När det gäller socialt stöd har jag själv fått enormt mycket ut av att få umgås med andra i min egen situation. Många osynliga barriärer har jag överkommit genom att få möjlighet att bara vara med en grupp där alla har samma behov i samma ålder, något som jag har insett först i efterhand. Det har hjälpt mig växa och våga mera som individ. Jag hoppas att de möjligheterna fortsätter finnas där för kommande generationer, en ungdomsträff här och där är guld värd för de som deltar även om de är få.

Även det att förbundet är aktivt internationellt ser jag som värdefullt, det är något som kan attrahera dagens unga och få dem att aktivera sig i en global värld där det lokala kanske inte är tillräckligt lockande.

Det faktum att förbundet använder sig av aktiva personer i målgruppen som informatörer till de övriga i målgruppen är en positiv sak. Men det finns kanske här en risk för att informationen inte når tillräckligt långt genom djungeltrumman och en satsning på effektivare marknadsföring via t.ex. hemsidan kunde vara en möjlighet för att råda bot på de låga deltagarantalen och öka intresset för verksamheten. Den verksamhet som förbundet arrangerar upplevs som viktig av målgruppen men endast ett fåtal av de svarande i enkäten hade deltagit i verksamheten. Det sistnämnda är ett fenomen som även Holmberg (2016) stötte på i sin praktikforskning för SAMS.

Svenska Hörsselförbundets verksamhet har främst kretsat kring barn i förskoleålder och genom medlemsföreningarna för de äldre. En annan aktör erbjuder återkommande sommarläger för barn och unga upp till 18 år, läger jag själv deltagit i varje sommar sen jag var sju år gammal och idag är ansvarig ledare för. Det finns dock en lucka vad gäller regelbunden verksamhet för unga vuxna från förbundets håll. Att täta till det hålet finns på agendan hos förbundet och flera evenemang riktade till målgruppen är planerade under vårens gång.

Här kommer också bollen tillbaka till målgruppen att aktivt framföra till förbundet vilken verksamhet de vill se och kan tänka sig att delta i. Kanske en social aspekt i arbetslivsfrågor som kurs utöver de juridiska delarna kunde vara lockande. Målgruppen känner dock överlag, enligt enkäten, att stödet är

tillräckligt, redan det faktum att det känns så är kritiskt enligt Thoits (2011) för att förebygga ohälsa. Men de svarande hör också till de mer aktiva i målgruppen och det finns risk för att situationen kan se annorlunda ut om man ser bredare på målgruppen. Det finns en risk för att ohörda röster faller igenom nätet och marginaliseras. Kanske en årlig enkät riktad till unga vuxna om deras behov via hemsidan kunde vara ett möjligt sätt för förbundet och de unga vuxna att föra en kontinuerlig dialog, varför nöja sig med okej om det kunde vara bättre?

Förbundet har flera möjligheter att förbättra utbudet av stöd till unga vuxna och har kunskap som kan vara mycket värdefull för målgruppen. En stor möjlighet är de frivilliga hörselrådgivarna. Genom att inkludera arbetslivsrättigheter och socialt stöd i hörselrådgivarnas utbildning kan förbundet ge hörselrådgivarnas möjligheter att hjälpa lokalt och i enskilda fall enligt behov på eget bevåg inom andra områden än de rent tekniska. Själv ser jag också en utbildning inom arbetslivsfrågor som mer lockande än hur olika hjälpmedel fungerar.

Genom sitt medlemskap i SAMS har förbundet tillgång till bl.a. de jurister SAMS har och kan utnyttja deras kunnande för att få fram relevant information som kan förmedlas till målgruppen genom kurser eller broschyrer online. SAMS nätverk och den insyn det erbjuder i andra organisationer är säkerligen givande för förbundet då det kan ge idéer om hur verksamheten kan förbättras eller vad som bär undvikas.

Ytterligare genom förbundets breda medlemsregister kan det finnas möjlighet att få till stånd en verksamhet som baserar sig på att dela erfarenheter mellan åldersgrupper och förebygga att samma misstag begås om och om igen. Denna sista tanke finns med i lägerverksamheten sedan några år och här finns det säkerligen erfarenheter och resurser att dela.

6.1 Avslutande tankar

Ett gemensamt verktyg, för både organisationer och individer, som är högaktuellt nu är FN-konventionen för funktionsnedsattas rättigheter (FN 2017) som Finland ratificerade 12.5 2016. Det är något som erbjuder stora möjligheter att få förändringar och förbättringar till stånd där behovet finns för det. Jag har

valt att inte gå närmare in på vad konventionen innebär och hur den tillämpas då det är en komplex utläggning i sig.

I diskussionen med förbundet om rättigheter som hörselnedsatt kom FN-konventionen för funktionsnedsattas rättigheter snabbt in som framtidens melodi. Det ger organisationer och individer ett konkret verktyg att använda i sin strävan efter ett mer tillgängligt samhälle men förutsätter ett nytänkande.

"Y: ... Så att därför tror jag att den kommer att bli en positiv utveckling att ändra vårt sätt att tänka på och att jobba. Så om du kommer om fem år o fråga kan ja bättre säga vad som hände..."

Det är något för forskningen om några år att studera hur verktygen konventionen medfört har fungerat i praktiken, det finns länder där konventionen är bara luft och vackra ord. Vi får hoppas att Finland inte sällar sig till den raden av länder, att händerna som använder verktygen lyckas skapa ett mer tillgängligt samhälle för oss alla.

De finlandssvenska funktionsnedsättningsorganisationerna har en värdefull gemensam plattform färdig, i och med SAMS, att driva ärenden på genom FN-konventionen. Det återstår att se om de lyckas enas bakom gemensamma ärenden så att de får tillräcklig tyngd och når in bland de förbättringsförslag konventionens granskande kommitté kommer att ge Finlands politiska ledning. Jag hoppas att SAMS är medveten om att deras medlemmar står inför förändringar och har möjlighet att stöda dem i utvecklingen.

Källor

Baumeister, Roy & Leary, Mark (1995). *The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation*. Psychological Bulletin, 117, 497–529.

Christensen, Tornhøj Vibeke (2006) *Hard of hearing? Hearing problems and working life*, Socialforskningsinstitutet, Köpenhamn.

Danermark, B. (2005) *Att (åter)erövra samtalet*, LäroMedia Örebro AB

Denscombe, Martyn (2010) *Forskningshandboken - för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Studentlitteratur AB, Lund, upplaga 2:3

Förenta Nationerna, FN (2017) hämtad 20.2 2017:

<https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html>

Glanz, Karen; Rimer, K. Barbara & Viswanath K. (red.) (2015) *Health Behavior: Theory, research and practice*. Jossey-Bass, San Fransisco CA, femte upplagan.

Hietala, Juha & Lavikainen, Anniina (2008) *Huonokuuloinen - Syräytetty työntekijä? Työympäristön asettamat esteet yhdenvertaiseen osallistumiseen*, Kuuloliitto r.y.

Holmberg, Felix (2016) *”Mer för oss ungdomar”*, praktikforskning i socialt arbete, Mathilda Wrede-institutet.

Hultqvist, Sara (2015) *Unga vuxna med nedsatt arbetsförmåga: En beskrivning av trygghetssystemen*, Nordens Välfärdscenter.

Kuuloliitto (2017) hämtad 10.2 2017:

<http://www.kuuloliitto.fi/fin/kuulo/huonokuuloisuus/>

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2014) *Den kvalitativa forskningsintervjun*, Studentlitteratur AB, Lund.

Lepore, Stephen (2012) *Social Support*. Encyclopedia of Human Behavior (Second Edition), s. 493-496.

Niemelä, Anna (2007) *"Joutuu vähän taisteleen" Tutkimus vammaisten ja kuurojen nuorten koulutuspoluista*, Yliopistopaino, Helsinki.

Nordiska Rådet (2016) hämtad 10.2 2017:

http://s-norden.org/media/18948/a_-1672_vaelferd.pdf

Phonak (2010) *Children hear better with FM - A starter guide for parents and teachers*, Phonak Communications AG.

SAMS: Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf (2017) hämtad 10.2 2017:

<http://samsnet.fi/verksamhet/om-sams/>

Saarinen, Minna (2013) *Vaikeasti kehitysvammaisten diagnosoituun opiskelijaan kohdistuneet suhtautumistyyliä yliopisto- ja vapaa-ajan ympäristössä*, Kasvatus ja aika 7 (4), 60–71.

Satka, Mirja; Niinkoski-Karvinen, Synnöve & Nylund, Marianne (2005) *Sosiaalityön käytätötutkimus*, Palmenia, Helsingfors.

Svenska Hörsel förbundet rf (2017) hämtad 10.2 2017:

<http://horsel.fi/forbundet/>

Svenska Hörsel förbundet (2011) *När hörseln blivit sämre*, Print Mill AB, Lovisa.

Thoits, Peggy (2011) *Mechanism linking social ties and support to physical and mental health*, Journal of Health and Social Behavior, vol. 52, nr. 2, s. 145-161.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*.
Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.

World Health Organisation (2017) hämtad 10.2 2017:

<http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs300/en/>

Bilagor

Bilaga 1: Enkäten

Enkäten har en lite annorlunda layout online men frågorna och alternativen är de samma.

1 Bakgrundsinfo

- 1) Kön: Jag är: 1) Kvinna 2) Man 3) Annan
- 2) Ålder: Jag är 1) 18-24 2) 25-29 3) 30+
- 3) Region: Jag bor i 1) Nyland 2) Österbotten 3) Åland 4) Åboland 5) Annan, var?
- 4) Jag har en hurdan hörselnedsättning 1) Lindrig 2) Medelsvår 3) Grav

2 Om hörsel

- 1) Använder inte hörapparat eller CI
- 2) Använder hörapparat
- 3) Använder CI
- 4) Använder både hörapparat och CI

3 Använder du andra hjälpmedel utöver hörapparat/CI

- 1) Ja
- 2) Ibland
- 3) Nej

4 Använder du teckenspråk?

- 1) Ja
- 2) Ibland
- 3) Nej

5 Har du deltagit i verksamhet som ordnats för hörselskadade det senaste året?

- 1) En gång
- 2) Två gånger
- 3) Tre eller flera

4) Nej

6 Om du deltagit, varför deltog du?

- 1) För gemenskapens skull
- 2) För att lära mig något
- 3) För att jag mår bra av det/gör mig starkare som person
- 4) För att lära känna nya personer med hörselnedsättning
- 5) Annan, vad?

7a Hurdan inriktning hade verksamheten du deltagit i?

- 1) Rehabiliterande
- 2) Social
- 3) Yrkesrelaterad
- 4) Annan, vad?

7b Om du inte deltagit, varför inte?

8 Om Svenska Hörsselförbundet rf

- 1) Känner till Svenska Hörsselförbundet rf 1) Ja 2) Nej
- 2) Är medlem i en lokalförening 1) Ja 2) Nej
- 3) Har deltagit i förbundets verksamhet det senaste året 1) Ja 2) Nej
 - a. Hur många gånger om "ja"?

9 Upplever du att förbundet ordnar tillräckligt med verksamhet för dig?

- 1) Ja
- 2) Delvis
- 3) Nej

10 Hurdan verksamhet vill du se mera av?

- 1) Rehabiliterande
- 2) Social
- 3) Yrkesrelaterad
- 4) Annan, vad?
- 5) Verksamheten är tillräcklig

11 Vad tycker du att förbundet och/eller lokalföreningarna borde satsa på?

12 Upplever du att förbundet och/eller lokalföreningarnas verksamhet är viktig?
Varför, varför inte?

13 Hurdant stöd har du mest behov av?

- 1) Tekniskt, med hjälpmedel
- 2) Tolkar, skriv och tecken
- 3) Socialt, umgänge & att lära dig av andra i samma situation
- 4) Inget behov av stöd
- 5) Annan, vad? _____

14 Om du tänker på ditt sociala nätverk som ett stöd, vem/vad är ett speciellt viktigt stöd?

Tack för ditt deltagande!

Något annat du vill säga?

Bilaga 2: Enkätbrev

Hur ser behovet av stöd ut hos personer med hörselnedsättning i ålder 18–30 samt vad anser de om utbudet av verksamhet?

Bollar indikerar bara ett möjligt svar och rutor betyder flera svarsalternativ möjliga. "Other" står för annat, där kan du skriva ett eget svar om inget alternativ passar.

Dina svar är anonyma och kommer inte att användas utanför min praktikforskning. Din medverkan hjälper mig studera behovet och möjligheter för unga vuxna med hörselnedsättning. Enkäten består av 18 frågor.

Bilaga 3: Intervjuguide

Allmänt

1 Hur arbetar Svenska Hörsselförbundet rf som organisation?

- Medlemsföreningarna, någon åldersgrupp som är särskilt aktiv?
- Arrangerar SH egna evenemang, hurdana?
- Hur ofta?
- Någon särskild målgrupp?
- Följ upp projekt. Något riktat till unga vuxna?

2 Övriga aktörer inom tredje sektorn för finlandssvenska hörselnedsatta?

- Samarbete?
- Olika regioner/åldersgrupper?

Verksamheten

3 I enkäten upplevde många svarande att er verksamhet är viktig och att den behövs. Dock hade endast ett par hade deltagit i er verksamhet år 2016. Vad tror ni om det?

- Hur nå ut till målgruppen?

4 Hurdan verksamhet satsar ni på?

- Någon ny verksamhet som uppkommit eller ska komma?

5 "Det är viktigt att träffas och påminnas om att man inte är ensam. Samt för att få kraft att orka fortsätta framföra sina önskemål". I enkäten framkom att det största behovet är socialt stöd.

- Hur ser förbundets möjligheter att arrangera rent sociala evenemang ut?
- Ligger den rollen hos medlemsföreningarna/andra aktörer?

6 Majoriteten av de svarande upplevde att den verksamhet ni arrangerar är tillräcklig eller delvis så. Dock framkom det utöver ett behov av socialt också yrkesrelaterad verksamhet. Har ni någon yrkesrelaterad verksamhet, stöd för arbetande hörselnedsatta?

- Hur ser den ut? Projekt arbetsglädje

- Vilka är de områden som stödbehovet är stort inom yrkeslivet?
- Vad kan man kräva som hörselnedsatt?
-

7 Tekniska hjälpmedel kom fram i enkäten. Erbjuder ni dylika?

Erbjuder ni information och handledning i användningen av tekniska hjälpmedel?

Annat

8 Söker sig personer till förbundet/medlemsföreningarna efter stöd på eget bevåg?

- Finns det en möjlighet till det?

9 Om ni tänker på övriga funktionshinderorganisationer i Svenskfinland. Ser verksamheten likadan ut som er?

- Är deras medlemmars stödbehov liknande som era?

10 Informationsspridning, arbetar ni med det?

Hur?

11 Vad tror ni är utmaningarna för förbundet i framtiden?

12 Något annat ni vill tillägga?

Tack!